

Óh, demokrácia

Egy most is aktuális könyvről

Óh, demokrácia, te isteni napfény! Te hinted szét üdvözítő sugáraid a huszadik század bajlódó emberére, te fűtöd az agyvelőket... és méltán zeng itt rólad, a te dicséretedről minden ének, szózat, kiáltvány, programbeszéd...

Így kezdi könyvének előszavát Czibula Antal ügyvéd, Szeged városnak haláláig hűséges fia, Juhász Gyula szavai szerint a „vir bonus”, a magyar és a helyi munkásmozgalom hőskorának szenvedő alakja, akit a reakció elvakult gyűlölete megfoszt ügyvédi gyakorlatától — s ezért mivel nem írhat periratokat, — megírja könyvét *A gazdag város szegénysége* címen, mely könyve szocialista írás a javából, anélkül, hogy szocializmusról, pártról, osztályharcról stb.-ről lenne benne szó. Felöleli városa egész lakosságának érdekeit. Erről a könyvről, amelyet azóta elfeledtek (?), le-
verve a Por szerzője a port, írja, hogy az egyetlen átfogó várospolitikai mű, melyet Porlódon valaha írtak... elmondható, Czibula úgy ír, mint aki meg van győződve róla, hogy Porlód is Európában van...

Ez a könyv a hazai szocialista irodalomban is elsőként világítja meg a magyar várost oly sok oldalról, s részletességgel. Bírálatot is gyakorol, tárgyilagos és igazságos de kemény bírálatot Szeged városigazgatása fölött, s mintegy programot ad arra nézve, hogyan lehetne Szegedet az adott lehetőségek felhasználásával valóban hatalmas kultúrgócpontra fejleszteni. Ez a könyv hirdeti először, hogy az akkori, elavult piacent-szerrel ellentétben vásárcsarnokokat kell építeni, meg kell szüntetni a külvárosok nyílt szennyvízelvezető árkait, a tuberculosist meglegyát. Beszél fásításról, útburkolatokról, fenti példára hivatkozva munkássegélyezést kíván városi pótdó helyett. Szó van benne sok bölcs tanácsról, a modern város szerepéről, s feladatairól, „látszatdolgokról”, legsürgősebb tennivalókról, a kisvasútról, az akkori egyetemi építkezésekről, városrendezésről, közegészség-, közoktatás-, közművelődés és sok más közügyről, végül némi tanácsot ad az önkormányzatot illetően.

Könyve látszólag, a 20-as évek végén süket fülekre talált, de ha nem is vásárolták a „bélyeges szerző” munkáját, sokan puskáztak belőle, s puskáznak még ma is (!) ebben a városban. Pedig anyagiakra is nagy szüksége lett volna neki is, családjának is, a tízéves keserű eltiltás alatt. Könyve magánkiadásaként jelenhetett meg, a Délmagyarország vezetőinek, s nyomdájának „türelméből”.

Tehát a Gazdag város szegénységéből ha nem is lett könyvsiker, mégis eljutott sokakhoz, akiknek szívügye volt mindig ez a város. Aki belátták, hogy ezt a könyvet el kell olvasniuk mindazoknak, akik ebben a városban valaha is szót emelnek. Juhász Gyula elragadtatással ír róla: „...mestermű, amelynek néhány lapján mintha Tömörkény lelke és Zola génusza lebegne. Czibula doktor és mint jó orvos, nem csupán a helyes és alapos diagnózist állapítja meg, de mindjárt a humánus és hatékony remédiókat is megjelöli.”

Könyvével, ha sorra vissza is küldik föl-vágatlanul a magyar városok polgármesterei (egy-kettő kivételével, köztük Kecskemét polg. mesterével), mégis igaz barátokat szerez ebben a városban. Csak néhányat említek meg itt, Bálint Sándort, Kiss Ferencet, s Pálffy-Budinszky Endrét. Utóbbi ezzel a dedikációval küldi meg Szeged városfejlesztési terve című munkáját: „... Czibula Antal dr. főügyésznek, az első szegedi várospolitikai könyv trójának — melyből jelen szerény munka is komoly indítást nyert — igaz megbecsüléssel és a személyes megismerés őszinte vágyával. Szegeden, 1947 újév napján”.

Ebben a könyvben értesülhetünk sok adattal, a munkásmoz-

A könyv szerzője fogalmazta meg 1913-ban azt a beadványt, amelynek négy fő pontja:

1. Munkásházak létrehozása.
2. Egy szociálpolitikai intézmény, a munkásokon létesítése.
3. Munkanélküli segélyek létesítése.
4. Népfürdő felállítása.

1913 áprilisáig több ízben használtan nyújtottak be a munkások javaslatokat, azokat sorra ad acta tették. Akkor még nem volt nyilvánvaló az, miszerint a tek. Tanács nem olvas javaslatokat.

1918-ban mégis bőkezű lett a tek. Tanács, s a Berlińi körúti honvédlaktanyát engedte át a munkásokon céljaira. Volt hát „palotája” a munkásoknak, de mire átengedhette volna magát

ben a tiszturak „neki is megmutaták, milyen nehéz terméseket hoznak a szatymazi körtetek”.

1945 után, mint a helyi szociáldemokrata párt elnöke (40 éves pártmunkával a háta mögött), a torony alá kerülhetett, a városi közigazgatási testület tagjaként. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 36. kongresszusán, amikor a két munkáspárt egyesülését kimondták, mint korelnök, a parlament elnöki székében ülhetett. Innen aztán nagy volt a „bukás”. Ugyanis szívósan, határozottan a két párt egyesülése ellen szavazott, küzdött mindig, annak előtte. Ezért megalázták, leszólták, a pártból ki is zárták. Élete utolsó idején többet már csak azok vártak el tőle, akik nem ismerték tövisekkel szegélyezett életútját.

1953. február 22-én halt meg. Temetése napján, Szeged kommunista polgármestere azt sem engedte meg, hogy a gyászlobogó lengjen a városháza tornyán, vagy épületén. A szegedi öskertben nyugszik. Nem is díszsirhe-lyen, mert a város urai akkor nem tartották arra érdemesnek. Azok, akik azt hitték, a sírhely jelenti a díszet az elhaltotnak — s nem megfordítva...

A bevezetéssel kezdtem. Idézünk valamit a könyv befejezéséből is:

„...a városi igazgatás mai rendszere válság előtt van. Vagy belátják az intézők, hogy új útra kell térniük, s többek közt a népgondozás nagy feladatait is vállalniuk kell, vagy pedig tapasztalni fogják, hogy minden erőlködésük belevész a bürokrácia tehetetlenségébe. Még áll a régi rendszer bagolyvára... már jelek vannak arra, hogy a régi fészket oda kell hagyni.”

Ezek a közel 70 évvel ezelőtti írt szavak érvényesek manapság is.

„... Clio most is fordít a lapon, hogy új korszakot jegyezzon be a világtörténelembe. Jó volna, ha mi is megérténénk, hogy a közeledő holnap mit követel tőlünk.”

A közeledő holnap pedig immár a következő évezred... (Fentebbi sorok írója tanúja lehetett gyermek-, s diákkora óta a mai napig mindannak, ami ebben a városban történt, s akit annak idején Debrecenből az egyetem falai közül Kéthly Anna „protekcioja” hozott haza állásba szülővárosába; közelről szemlélhette a munkásság sorsát, törekvéseit. Szemlélhette a szociáldemokrata párt összeállítását. A közel négy évtizedes hallgatás idején csupán édesapja emlékeinek, s a munkásság hagyományainak összegyűjtésével foglalkozhatott.

Hisz abban, hogy miként a jégkorszak után a letarolt földkéreg ismét fölemelkedik a szegedi munkások mozgalmá is, új erőt nyerhet e tiszteletreméltó hagyományokból, s bizalommal adhatja voksát a megújuló szociáldemokrata pártra.)

Csongor Győző

A GAZDAG VÁROS SZEGÉNYSÉGE

IRTA:

CZIBULA ANTAL

AZ ELŐSZÓT IRTA:

PEIDL GYULA

SEGED ORSZÁGGYŐLENI KÉPVISELŐJ

Ara 5 pengő.

HKEKED, 1927

NYOMATOTT A DÉLMAGYARORSZÁGI HIRLAP ÉS NYOMDAVÁLLALAT BT. KÖNYVTUDOMÁNYOS

galom történetét illetően, 1890-től kezdve. Megtudjuk, hogy K. Szabó József tartotta az első szociáldemokrata programbeszédet Szegeden, 1895-ben, valamint azt, hogy a községi mozgalom terén Szeged úttörő az egész országban.

Ebből a könyvből értesülhetünk arról is, hogy 1907. októberében először szólt bele a szegedi munkásság abba, amibe „az illetékesek szerint nem illt volna”, már ti. észrevételeket nyújtott be a városi költségvetéshez, először téve bírálat tárgyává a város községi politikáját. Először hangsúlyozva a munkások követeléseit. Akkor is, mint 1909. nov. 3-i népgyűlésükön, követelve a közvagyon terhére munkáslakások építését, munkásszövetégek anyagi támogatását. Először követelve, miszerint a város létesíten hatósági mézárshéket, és pékműhelyt.

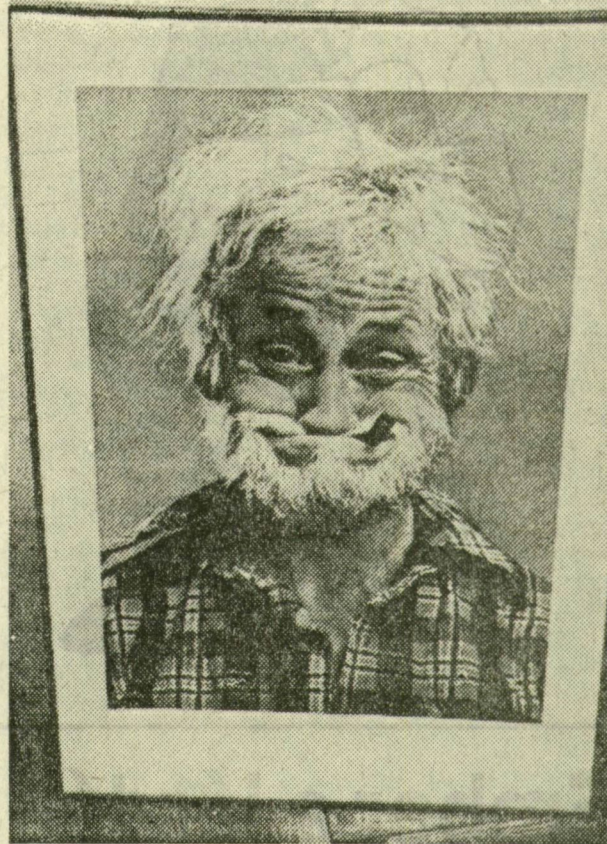
örömeinek, már megint otthontalanná vált ebben a városban. (A Hét vezér utcai — a szerzőnek szülőháza helyén épült — munkásokonba, mint előadó bejáratott ugyan, de a rend őreinek éber felügyelete mellett.)

Czibula Antal élete, sorsa nem ismeretlen a helyi mozgalom történetében. Dióhéjban számoljunk be a forradalom utáni pályafutásáról:

Manapság, amikor a polgármester-választás lázában él ez a palotás város, érdemes visszapillantunk arra az időre, amikor, bár rövid időre, szociáldemokrata polgármestere volt Szegednek. 1919. március 15-én, a helyi szociáldemokrata munkásság több tízezres tömege állította az első polgár székébe, talán első ízben a város történetében (!?).

Czibula Antalra elsőként taposott a dühöngő fehérterror. 1919-

Kép – zavar

E mostani fényképnek privát története van. Csak azért untatom vele az olvasót, mert talán közelebb segíti későbbi gondolataimhoz.

Egy szakmai küldöttség tagjaként 1984-ben Odesszában jártam. A Vecsernaja Odessza című „testvérlapnál” is eltöltöttem néhány napot. A bemutató szerkesztőségi vándorút során — túl a bemelegítő vodkapartin s innen a következő csatán — az egyik szobába lépve a három ifjú és kellemes kollegina éktelen, fuldokló kacagásban tört ki. Rendkívül zavarba jöttem. Éreztem, fülig vörösödök. Még egyszer végiggondoltam a hevenyészett orosz mondatot, lehetett benne valami fatálisan félreérthető?! Aztán jobb kezemmel óvatosan végigszántottam sliccem cipzáráját, majd a hajamat igyekeztem fesztelenül végigsimítani, aztán ruhámat szemléltem, nem hagyott-e originál tengerparti kitüntetést rajta egy jólfejtett varjú vagy jóllakott sirály. Aztán észrevettem a falon — ahol többek között Lenin portréja, egy szerkesztőségi versenytábla és egy avantgárd plakát volt fölrajzszögezve — ezt a képet. Azonnal kiderült a kacagás oka: a három kollégánál közül valamelyik egy pillanat alatt az én vonásaimat vélte fölfedezni a fotográfián. Rá is írták ékes dőlő cirill betűkkel, hogy annak ajándékozzák, aki harmincöt évesen képes volt elkészíttetni hetvenéves kori fényképét. A dedikált kép ma is itt függ fejem fölött, kísér, figyelmeztet a majdani szembesítésre.

A kép tulajdonképpen egy nemzetközi grimaszverseny döntőjébe került öregúrról készült. A dolog pikantériája, hogy élete párja is hasonló fintorra volt képes, és sajnálom, hogy a fotó nem lehet ott a falon a férjé mellett. Amikor ennek az írásnak ötlete megszületett bennem, előkerestem azokat a több mint húszéves fotókat, amelyek a rajztanszék híres rongyosbáljainak egyikén, az ottani grimaszversenyen készültek. Nosztalgiaiból mulattam rajtuk, de el kellett ismernem izzadságos erőlködéseinket, görcsös igyekezetünket. S rájöttem, mekkorát változott mára a világ. Legalábbis itt, ahol körkörös védelem óv idegen betolakodói szándékoktól, de nem véd szellemi hatásoktól. Mert mára a grimasz tömegjáték, nemzeti add tovább, hétköznapi edzés lett, melyhez ennek a népek különleges adottsága van.

Tessék nézni a parlamenti ülések televíziós közvetítéseit. Orrpiszkálás, fülvakarás, hajtincspódrés, fogpiszkálás, hónaljtrörlés, körömtisztítás, szundikálás. Ajakbiggyesztés, kajánkodás, szemöldökráncolás, nyelvtöltés, szemforgatás, pofazacsokfújás, bajuszbillegetés, szakállkócolás, méltatlankodó orrmozgatás, lelkicsinyló szájrángatás, horkantás, fújolás, böffentés, röhhentés... Grimaszok, fintorok — a politikai metakommunikáció polgárjogot nyert elemei. A fotósok szeretik ellesni ezeket a pillanatokat, a szerkesztők szeretik közzétenni ezeket a képeket, az olvasók szeretik látni ezeket a lapokat. Az összekacsintás nevű népi társasjáték részesei így leszünk. Egy újabb fintor segítségével.

A. J. ajaktorna-mutatványai élményszámba mennek: G. Á. jószágos mosolyáról a télapó jut eszünkbe, Sz. Gy., mint egy karmesterverseny győztese követi arcrándulásaival a jeleneteket; T. Gy. egy jóllakott napközis felsőbbes mosolyával emelkedik éteri magasságokba; V. V., műfogsortáncoltató produkciókat mutat be, J. G. ezüst keretű arca nem rándul az üres széksorok között sem...

Mint jó magyar emberek, mi is meglátjuk a másében a szálkát, de magunkban még a gerendát sem vesszük észre. Mert milyen arcot vágunk, ha hajnalban csörög az óra, ha megkapjuk az OTP-csekket, ha letol a főnökünk, ha kiszakad a tejeszacskó a bevásárlószatyorban, ha fenékre esik egy társunk az úttesten, ha a másik hajába pottyant a város galambja, ha a szomszéd disznáját viszi el a vész, ha észrevevessük, hogy ránk fintorognak...

Nemzeti színekben és nemzeti egységben nevezhetünk a közelgő grimasz-vébére.

Antal János

A szegedi vár kőtarában

Sipos István képei

